

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ΝΙΚΟΛΑ ΑΙΜΙΛΙΟΥ
της 4ης Μαΐου 2023¹

Υπόθεση C-294/22

Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA)
κατά
SW

[αίτηση του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Άσυλο – Καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – Προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι ανιθαγενείς που ζητούν τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα – Ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής που έτυχαν της συνδρομής της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA) – Άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α' – Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα – Παύση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA – Προϋποθέσεις για την αυτοδίκαιη υπαγωγή στα ευεργετήματα της οδηγίας 2011/95 – Έννοια της φράσεως “[σ]ε περίπτωση που η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει παύσει για οποιοδήποτε λόγο”»

I. Εισαγωγή

1. Ο SW, αιτών στην υπόθεση της κύριας δίκης, είναι ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής, γεννημένος στον Λίβανο, και τελεί υπό την προστασία της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (στο εξής: UNRWA). Εγκατέλειψε τον Λίβανο λόγω της σοβαρής καταστάσεως της υγείας του και ζητεί άσυλο στη Γαλλία, υποστηρίζοντας ότι η προστασία εκ μέρους της UNRWA ή η συνδρομή της στο πρόσωπό του έχει «παύσει» καθόσον αδυνατεί να λάβει, στον Λίβανο, την αναγκαία για την επιβίωσή του ιατρική περίθαλψη και θεραπεία².

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² Περί τα τέλη του 2021, 5,8 εκατομμύρια Παλαιστίνιοι πρόσφυγες τελούσαν υπό την αιγίδα της UNRWA ενώ 21,3 εκατομμύρια πρόσφυγες τελούσαν υπό την προστασία της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (HCR) (βλ. HCR, 16 Ιουνίου 2022, «Global displacement hits another record, capping decade-long rising trend», διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.unhcr.org/news/press/2022/6/62a9d2b04/unhcr-global-displacement-hits-record-capping-decade-long-rising-trend.html>).

2. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95/ΕΕ³ για μία ακόμη φορά⁴. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει την ευκαιρία να αποσαφηνίσει εάν, και, ενδεχομένως, υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να θεωρηθεί ότι η παροχή προστασίας ή συνδρομής εκ μέρους της UNRWA σε ανιθαγενή παλαιστινιακής καταγωγής έχει «παύσει», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, ούτως ώστε το εν λόγω πρόσωπο να δικαιούται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της εν λόγω οδηγίας, ως πρόσφυγας, στην περίπτωση που δεν μπορεί να λάβει την απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το διεθνές δίκαιο

1. Η Σύμβαση της Γενεύης

3. Το άρθρο 1, σημείο Δ, της Συμβάσεως της Γενεύης⁵ ορίζει τα εξής:

«Η Σύμβασις αυτή δεν εφαρμόζεται επί προσώπων άτινα απολαύουν σήμερον προστασίας ή συνδρομής παρεχομένης ουχί υπό του Υπάτου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών διά τους πρόσφυγας αλλά εκ μέρους ετέρου οργάνου ή Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Όταν η ως άνω προστασία ή συνδρομή παύση παρεχομένη δι' οιαδήποτε αιτίαν χωρίς συγχρόνως να έχη οριστικώς ρυθμισθή η τύχη των προσώπων τούτων, συμφώνως προς τας υπό της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών ληφθείσας σχετικές αποφάσεις, τα πρόσωπα ταύτα θα απολαύουν αυτομάτως των εκ της Συμβάσεως ταύτης απορρεόντων ευεργετημάτων.»

³ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται ελικοκυρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9).

⁴ Βλ. αποφάσεις της 17ης Ιουνίου 2010, Bolbol (C-31/09, ΕΥ:C:2010:351, στο εξής: απόφαση Bolbol), της 19ης Δεκεμβρίου 2012, Abed El Kareem El Kott κ.λπ. (C-364/11, ΕΥ:C:2012:826, στο εξής: απόφαση Abed El Kareem El Kott κ.λπ.), της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto (C-585/16, ΕΥ:C:2018:584, στο εξής: απόφαση Alheto), της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) [C-507/19, ΕΥ:C:2021:3, στο εξής: απόφαση Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής)], και της 3ης Μαρτίου 2022, Secretary of State for the Home Department (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) [C-349/20, ΕΥ:C:2022:151, στο εξής: απόφαση Secretary of State for the Home Department (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής)]. Αρκετές από τις ως άνω αποφάσεις αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12), η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2011/95. Ωστόσο, λαμβανομένου υπόψη ότι η διάταξη αυτή είναι ταυτόσημη με αυτήν του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, παραπέμπω στις αποφάσεις που αφορούν είτε το ένα είτε το άλλο νομοθέτημα χωρίς οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ τους.

⁵ Η Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, η οποία υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 189, αριθ. 2545 (1954), σ. 150], τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων, το οποίο συνήφθη στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης).

2. Τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για την UNRWA

4. Η UNRWA συστάθηκε με το ψήφισμα 302 (IV) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 8ης Δεκεμβρίου 1949. Η εντολή της ανανεώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα από της συστάσεώς της, η δε τρέχουσα εντολή της λήγει στις 30 Ιουνίου 2023. Στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA περιλαμβάνονται ο Λίβανος, η Συρία, η Ιορδανία, η Δυτική Όχθη (συμπεριλαμβανομένης της ανατολικής Ιερουσαλήμ) και η Λωρίδα της Γάζας.

5. Λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των επιχειρήσεών της, η UNRWA εμπίπτει στην έννοια του «ετέρου οργάνου ή Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών [πλην] του Υπάτου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών διά τους πρόσφυγας» κατά το άρθρο 1, σημείο Δ, της Συμβάσεως της Γενεύης.

6. Κατά το ψήφισμα 74/83 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 13ης Δεκεμβρίου 2019, οι επιχειρήσεις της UNRWA πρέπει να πραγματοποιούνται λαμβανομένης υπόψη «της καλής διαβιώσεως, της προστασίας και της ανθρώπινης ανάπτυξης των Παλαιστίνιων προσφύγων». Επιπλέον, η UNRWA παρέχει «συνδρομή για την αντιμετώπιση των ουσιωδών αναγκών σε θέματα υγείας, εκπαιδεύσεως και διαβιώσεως».

B. Το δίκαιο της Ένωσης

7. Κατά την αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας 2011/95:

«15. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι ανιθαγενείς η παραμονή των οποίων στο έδαφος των κρατών μελών επιτρέπεται όχι για λόγους οφειλόμενους στην ανάγκη διεθνούς προστασίας, αλλά βάσει διακριτικής ευχέρειας για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνιας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.»

8. Το άρθρο 12 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα», ορίζει τα εξής:

«1. Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα εφόσον:

α) εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1 σημείου Δ, της σύμβασης της Γενεύης, το οποίο αφορά την παροχή προστασίας ή συνδρομής από όργανα ή οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, εκτός της UNHCR. Σε περίπτωση που η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει παύσει για οποιοδήποτε λόγο, χωρίς να έχει διευθετηθεί οριστικά η κατάσταση των προσώπων αυτών σύμφωνα με τα οικεία ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, τα εν λόγω πρόσωπα θα δικαιούνται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της παρούσας οδηγίας·

[...].»

Γ. Το εθνικό δίκαιο

9. Η οδηγία 2011/95 μεταφέρθηκε στη γαλλική έννομη τάξη με τον Loi n° 2015-925 du 29 juillet 2015 relative à la réforme du droit d'asile (νόμο 2015-925 της 29ης Ιουλίου 2015 για τη μεταρρύθμιση του δικαιώματος ασύλου) (JORF αριθ. 0174 της 30ής Ιουλίου 2015) και το Décret n° 2015-1166 du 21 septembre 2015 pris pour l'application de la loi n° 2015-925 du 29 juillet 2015

relative à la réforme du droit d'asile (διάταγμα 2015-1166 της 21ης Σεπτεμβρίου 2015 που εκδόθηκε για την εφαρμογή του νόμου 2015-925 της 29ης Ιουλίου 2015 για τη μεταρρύθμιση του δικαιώματος ασύλου) (JORF αριθ. 0219 της 22ας Σεπτεμβρίου 2015).

10. Με τον νόμο 2015-925 της 29ης Ιουλίου 2015 για τη μεταρρύθμιση του δικαιώματος ασύλου εισήχθη στον Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (κώδικα περί της εισόδου και διαμονής των αλλοδαπών και περί του δικαιώματος ασύλου) το άρθρο L.711-3. Η πρώτη παράγραφος του εν λόγω άρθρου, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, ορίζει τα εξής:

«Δεν αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα σε πρόσωπα τα οποία εμπίπτουν σε μία από τις ρήτρες αποκλεισμού που προβλέπονται στο άρθρο 1, σημεία Δ, Ε ή ΣΤ, της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 [...]».

III. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και τα προδικαστικά ερωτήματα

11. Ο SW είναι ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής. Γεννήθηκε το 1976 στον Λίβανο και μέχρι τον Φεβρουάριο του 2019 διέμενε στη χώρα αυτή, η οποία περιλαμβάνεται στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA. Είναι εγγεγραμμένος στην UNRWA και, επομένως, δικαιούται προστασία ή συνδρομή από τον οργανισμό αυτό. Εγκατέλειψε τον Λίβανο τον Φεβρουάριο του 2019 και αφίχθη στη Γαλλία τον Αύγουστο του 2019, όπου ζήτησε άσυλο.

12. Με απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2019, ο Office Français de Protection des Réfugiés et des Apatrides (γαλλικός φορέας προστασίας των προσφύγων και απάτριδων, Γαλλία, στο εξής: OFRA) απέρριψε την αίτηση ασύλου του SW, αρνούμενος να του χορηγήσει τόσο το καθεστώς πρόσφυγα όσο και επικουρική προστασία.

13. Ο SW άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Cour nationale du droit d'asile (εθνικού δικαστηρίου αρμοδίου για θέματα ασύλου, Γαλλία, στο εξής: CNDA). Το CNDA έκρινε ότι τα κάτωθι πραγματικά περιστατικά είναι κρίσιμα.

- Καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, ο SW υποφέρει από μια σοβαρής μορφής θαλασσαιμία, ήτοι μια γενετική διαταραχή η οποία επηρεάζει την παραγωγή αιμοσφαιρίνης και απαιτεί, μεταξύ άλλων, τακτικές μεταγγίσεις αίματος.
- Προϊόντος του χρόνου, ο SW ήταν αναγκασμένος να καταφεύγει ολοένα και περισσότερο σε μεταγγίσεις αίματος λόγω του προβλήματος υγείας του. Η UNRWA τον κατηύθυνε σε ένα παλαιστινιακό νοσοκομείο του Ερυθρού Σταυρού, στο οποίο ωστόσο, όπως υποστηρίζει, δεν κατέστη δυνατό να λάβει την κατάλληλη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Κατά συνέπεια, ο SW αποφάσισε αντ' αυτού να βασιστεί σε μεταγγίσεις αίματος από τον πατέρα του.
- Το 2014 απεβίωσε ο πατέρας του SW, ο οποίος μέχρι τότε παρείχε αίμα για τις μεταγγίσεις που χρειαζόταν ο SW προκειμένου να επιβιώσει. Έκτοτε, ο SW κατέφυγε σε μεταγγίσεις αίματος από συμβατούς δότες τους οποίους αναζητούσε ο ίδιος.
- Ενημερώθηκε επίσης από έναν ιατρό ότι ήταν απαραίτητο να λάβει ένα συγκεκριμένο φάρμακο προκειμένου να αποφύγει επιπλοκές που θα μπορούσε να προκαλέσει η ασθένειά του στο συκώτι και την καρδιά, το οποίο, ωστόσο, δεν συμφώνησαν να του χορηγηθεί ούτε η UNRWA,

λόγω έλλειψης των αναγκαιών προς τούτο πόρων, ούτε οποιαδήποτε παλαιστινιακή οργάνωση ανθρωπιστικής βοήθειας, λόγω του ότι ο SW δεν συμμετείχε σε κάποιο παλαιστινιακό πολιτικό κόμμα.

- Ο SW δεν διέθετε αρκετά χρήματα ώστε να λάβει ιατρική βοήθεια από οποιαδήποτε άλλη πηγή και δεν ήταν σε θέση να αποκτήσει πρόσβαση στο εν λόγω φάρμακο.

14. Με απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2020, το CNDA αναγνώρισε στον SW το καθεστώς του πρόσφυγα με το σκεπτικό ότι η UNRWA αδυνατούσε να του παράσχει επαρκή πρόσβαση στην ειδικευμένη ιατρική φροντίδα που απαιτείται λόγω της κατάστασης της υγείας του. Επιπλέον, η UNRWA δεν κατόρθωσε να του διασφαλίσει συνθήκες διαβίωσης οι οποίες να συνάδουν προς την αποστολή της και έθεσε την προσωπική του ασφάλεια σε σοβαρό κίνδυνο. Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο SW εξαναγκάστηκε να εγκαταλείψει τον Λίβανο.

15. Ο OFPRA άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) υποστηρίζοντας, πρώτον, ότι το CNDA δεν εξέτασε εάν ο SW εγκατέλειψε τον Λίβανο διότι εξαναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA λόγω απειλών για την ασφάλειά του· δεύτερον, ότι το εν λόγω δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στο μέτρο που έκρινε ότι λόγω της αδυναμίας της UNRWA να επωμιστεί το σχετικό κόστος ή να παράσχει καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στον SW έπρεπε να γίνει δεκτό ότι είχε παύσει η αποτελεσματική προστασία ή συνδρομή του εν λόγω οργανισμού και, τρίτον, ότι υπέπεσε επίσης σε πλάνη περί το δίκαιο στον βαθμό που έκρινε ότι η κάλυψη του κόστους για εξειδικευμένη ιατρική περίθαλψη⁶ εμπίπτει στην αποστολή της UNRWA. Επιπλέον, κατά τον OFPRA, δεν αποδείχθηκε ότι ο SW δεν μπορούσε να τύχει κατάλληλης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στον Λίβανο.

16. Το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) υπενθυμίζει ότι, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, ένα πρόσωπο αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα εάν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης, όπερ συμβαίνει στην περίπτωση που το επίμαχο πρόσωπο είναι ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής ο οποίος έχει εξασφαλίσει την προστασία ή συνδρομή της UNRWA, εκτός εάν θεωρηθεί ότι η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει «παύσει». Στηριζόμενο στην απόφαση Abed El Kareem El Kott κ.λπ., το ως άνω δικαστήριο παρατηρεί ότι αυτό ισχύει στην περίπτωση που ένα πρόσωπο αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων του εν λόγω οργανισμού επειδή βρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και η UNRWA αδυνατεί να του διασφαλίσει συνθήκες διαβίωσης οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη.

17. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ανεξάρτητα από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που επιτρέπουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την παραμονή αλλοδαπού λόγω της καταστάσεως της υγείας του και την προστασία του, ενδεχομένως, από την απέλαση, έχουν οι διατάξεις του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95/ΕΕ την έννοια ότι ένας ασθενής [ανιθαγενής] Παλαιστίνιος πρόσφυγας ο οποίος, αφού έτυχε πράγματι της προστασίας ή της

⁶ Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως χρησιμοποιείται ο όρος «τρίτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη». Ο όρος αυτός πρέπει να νοηθεί, όπως διευκρίνισαν οι μετέχοντες στη διαδικασία και οι ενδιαφερόμενοι κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, υπό την έννοια της ιατρικής περιθάλψεως που προϋποθέτει τη διενέργεια προηγμένων και σύνθετων διαγνώσεων, διαδικασιών και θεραπειών.

συνδρομής της UNRWA, εγκαταλείπει το κράτος ή το έδαφος που βρίσκεται στην περιοχή δράσης του οργανισμού αυτού, στο οποίο είχε τη συνήθη διαμονή του, για τον λόγο ότι δεν μπορεί να έχει επαρκή πρόσβαση στην περίθαλψη και θεραπεία που η κατάσταση της υγείας του απαιτεί και για τον λόγο ότι αυτό το έλλειμμα στην παροχή φροντίδας και θεραπειών συνεπάγεται έναν πραγματικό κίνδυνο για τη ζωή ή τη σωματική του ακεραιότητα, μπορεί να θεωρηθεί ότι ευρίσκεται σε μια προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και ότι τελεί σε μια κατάσταση όπου η UNRWA αδυνατεί να του διασφαλίσει συνθήκες διαβίωσης οι οποίες να συνάδουν με την αποστολή της;

- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, με βάση ποια κριτήρια –λαμβανομένης υπόψη, για παράδειγμα, της σοβαρότητας της νόσου ή της φύσης της απαραίτητης φροντίδας– μπορεί να διαπιστωθεί μια τέτοια κατάσταση;»

18. Η από 22 Μαρτίου 2022 αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Μαΐου 2022. Ο SW, η Βελγική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Ο SW, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή παρέστησαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 26 Ιανουαρίου 2023.

IV. Ανάλυση

19. Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, το οποίο θέτει σε εφαρμογή και ενσωματώνει στο δίκαιο της Ένωσης το περιεχόμενο του άρθρου 1, σημείο Δ, της Συμβάσεως της Γενεύης⁷, περιέχει τόσο μια *ρήτρα αποκλεισμού* όσο και μια *ρήτρα υπαγωγής*⁸.

20. Αφενός, η εν λόγω διάταξη ορίζει ότι, εάν ένα πρόσωπο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης –εν προκειμένω, λόγω του ότι πρόκειται περί ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής που τέθηκε υπό την προστασία ή τη συνδρομή της UNRWA–, αποκλείεται από τη χορήγηση καθεστώτος «πρόσφυγα» δυνάμει της οδηγίας 2011/95, κατά τον ίδιο τρόπο που το πρόσωπο αυτό αποκλείεται και από το καθεστώς «πρόσφυγα» δυνάμει της Συμβάσεως της Γενεύης⁹.

21. Αφετέρου, σε περίπτωση που μπορεί να θεωρηθεί ότι η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει «παύσει», το εν λόγω πρόσωπο «θα δικαιού[ται] αυτοδικαίως τα ευεργετήματα» της εν λόγω οδηγίας (όπως ακριβώς θα δικαιούται επίσης αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της Συμβάσεως της Γενεύης). Εξ αυτού του *lex specialis* συνάγεται ότι η ρήτρα αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95 καθίσταται ανεφάρμοστη σε ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής μόνο στην περίπτωση που θεωρηθεί ότι η παρεχόμενη από την

⁷ Κατά την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2011/95, το ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου βασίζεται στην «πλήρη και συνολική εφαρμογή της σύμβασης της Γενεύης» ενώ διάφορες διατάξεις της εν λόγω οδηγίας παραπέμπουν σε διατάξεις της ως άνω Συμβάσεως ή επαναλαμβάνουν το περιεχόμενό της. Επιπλέον, το άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) ορίζει ότι «[τ]ο δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης» και, κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η κοινή πολιτική ασύλου «πρέπει να συνάδει» με την εν λόγω Σύμβαση. Εξ αυτών συνάγεται ότι, μολονότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι συμβαλλόμενη στη Σύμβαση της Γενεύης, το νομικό πλαίσιο της Ένωσης για το άσυλο πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο σύμφωνο προς την εν λόγω Σύμβαση (βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση Bolbol, σκέψη 37).

⁸ Πρβλ. απόφαση Alheto (σκέψη 87). Στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο χαρακτήρισε τη ρήτρα αποκλεισμού ως τον «λόγο αποκλεισμού του καθεστώτος πρόσφυγα» και τη ρήτρα υπαγωγής ως τον «λόγο παύσης της εφαρμογής αυτού του λόγου αποκλεισμού». Για λόγους απλούστευσης, προτιμώ να χρησιμοποιώ, αντί των φράσεων αυτών, τους όρους «ρήτρα αποκλεισμού» και «ρήτρα υπαγωγής».

⁹ Η ρήτρα αποκλεισμού εφαρμόζεται μόνο σε πρόσωπα που έτυχαν *πράγματι* προστασίας ή συνδρομής από την UNRWA. Δεν μπορεί να καλύπτει πρόσωπα που απλώς δικαιούνταν να τύχουν προστασίας ή συνδρομής από τον εν λόγω οργανισμό, αλλά ουδέποτε έτυχαν *πράγματι* της προστασίας αυτής (βλ. απόφαση Bolbol, σκέψη 51).

UNRWA προστασία ή συνδρομή έχει «παύσει». Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή, το επίμαχο πρόσωπο πρέπει να θεωρηθεί ως «πρόσφυγας» δυνάμει της εν λόγω οδηγίας –και επωφελείται «αυτομάτως» από τις εφαρμοστέες ρυθμίσεις της ίδιας οδηγίας για τους πρόσφυγες¹⁰– χωρίς να απαιτείται να πληροί τις προϋποθέσεις που ισχύουν για τους λοιπούς αιτούντες άσυλο¹¹. Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας P. Mengozzi στις προτάσεις του στην υπόθεση Alheto¹², τα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95 *αναγνωρίζονται ήδη ως πρόσφυγες* από τη διεθνή κοινότητα. Ο λόγος για τον οποίο υπόκεινται στη ρήτρα αποκλεισμού της εν λόγω διατάξεως έγκειται στο ότι υπάγονται σε διαφορετικό πρόγραμμα προστασίας το οποίο διαχειρίζεται όργανο ή οργανισμός του ΟΗΕ (εν προκειμένω, η UNRWA).

22. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, αν η ρήτρα υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95 *μπορεί να έχει εφαρμογή* σε ανιθαγενή παλαιστινιακής καταγωγής ο οποίος έτυχε της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA και έρχεται αντιμέτωπος με την αδυναμία να αποκτήσει, στη ζώνη επιχειρήσεων του εν λόγω οργανισμού, πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη που απαιτείται λόγω της κατάστασης της υγείας του. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο εξαρτάται από την απάντηση που θα δώσει το Δικαστήριο στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να του παρασχεθούν διευκρινίσεις ως προς τα κριτήρια που οφείλει να εφαρμόσει ο εθνικός δικαστής προκειμένου να εξακριβώσει, μεταξύ αυτών των περιπτώσεων, σε ποιες *έχει πράγματι εφαρμογή* η εν λόγω ρήτρα.

23. Θα εξετάσω τα ανωτέρω ζητήματα διαδοχικά.

A. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα: μπορεί να τύχει εφαρμογής η ρήτρα υπαγωγής;

24. Προτού αναλύσω το ζήτημα που εγείρεται με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, είναι σκόπιμο να διατυπωθούν ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις συστηματικής φύσεως σε σχέση με την ιδιάζουσα νομική κατάσταση των ανιθαγενών παλαιστινιακής καταγωγής που έτυχαν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA.

1. Η ιδιάζουσα νομική κατάσταση των ανιθαγενών παλαιστινιακής καταγωγής που έτυχαν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA

25. Μέχρι σήμερα, και παρά τη γενικόλογη διατύπωση του άρθρου 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης¹³, έχει καταστεί σαφές ότι η περιεχόμενη στην εν λόγω διάταξη ρήτρα αποκλεισμού –η οποία, εν είδει αντικατοπτρισμού, είναι ταυτόσημη με αυτήν που περιλαμβάνεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95– έχει εφαρμογή μόνο στα πρόσωπα που έχουν

¹⁰ Βλ. απόφαση *Abed El Kareem El Kott* κ.λπ. (σκέψη 71).

¹¹ Ειδικότερα, το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν οφείλει να αποδείξει εύλογο φόβο δίωξης, υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95. Ωστόσο, οι εθνικές αρχές εξακολουθούν να οφείλουν να εξακριβώσουν ότι δεν συντρέχει κάποιος άλλος λόγος αποκλεισμού από τους προβλεπόμενους στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο β', στο άρθρο 12, παράγραφος 2, και στο άρθρο 12, παράγραφος 3, της ανωτέρω οδηγίας (πρβλ. απόφαση *Alheto*, σκέψη 86 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιπλέον, το πρόσωπο εξακολουθεί να οφείλει να υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα. Συνεπώς, το γεγονός ότι ορισμένο πρόσωπο δικαιούται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της οδηγίας 2011/95 δεν συνεπάγεται ανεπιφύλακτο δικαίωμα να του χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα (βλ. απόφαση *Abed El Kareem El Kott* κ.λπ., σκέψη 75).

¹² C-585/16 (EU:C:2018:327, σημείο 36).

¹³ Το άρθρο 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης δεν αναφέρεται ειδικώς στην UNRWA. Αντιθέτως, γίνεται γενικότερα μνεία περί «ετέρου οργάνου ή Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών [πλην της UNCHR]».

τεθεί υπό την προστασία ή συνδρομή της UNRWA, δηλαδή σε ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής εγκατεστημένους στη ζώνη επιχειρήσεων του ως άνω οργανισμού οι οποίοι έτυχαν πράγματι της εν λόγω προστασίας ή συνδρομής.

26. Τα πρόσωπα αυτά υπάγονται σε ένα *πρωτότυπο* καθεστώς, καθόσον αποτελούν τη μοναδική κατηγορία προσώπων που αποκλείεται από τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα δυνάμει της εν λόγω Σύμβασης και της οδηγίας βάσει των αντίστοιχων διατάξεων.

27. Όπως έχει επισημάνει η γενική εισαγγελέας E. Sharpston¹⁴, το άρθρο 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης θεσπίστηκε στον απόηχο ενός ιδιαίτερου πλαισίου. Συντάχθηκε λίγο μετά την Αραβο-ισραηλινή σύγκρουση του 1948 με στόχο, μεταξύ άλλων, την πρόληψη μιας μαζικής εξόδου από τη γεωγραφική περιοχή που αποτελούσε την Παλαιστίνη και την αποφυγή της επικάλυψης αρμοδιοτήτων μεταξύ της UNHCR και της UNRWA¹⁵. Ο αποκλεισμός των ανιθαγενών παλαιστινιακής καταγωγής από την εν λόγω Σύμβαση δικαιολογείται από το γεγονός ότι, θεωρητικώς, τα πρόσωπα αυτά θα επωφελούνταν από την παροχή εκ μέρους της UNRWA κατάλληλου και ισοδύναμου επιπέδου προστασίας στη ζώνη επιχειρήσεων της και, ως τέτοια, δεν θα είχαν, κατ' αρχήν, λόγο να επιδιώξουν να τύχουν της παρεχόμενης από το εν λόγω νομοθέτημα προστασίας¹⁶.

28. Επιπλέον, η ιδιάζουσα μεταχείριση των ανιθαγενών παλαιστινιακής καταγωγής προοριζόταν αρχικώς να διαρκέσει για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Σκοπός του άρθρου 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης ήταν η διασφάλιση της συνέχειας της προστασίας των ανιθαγενών παλαιστινιακής καταγωγής έως ότου διευθετηθεί οριστικά η κατάστασή τους σύμφωνα με τα οικεία ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών¹⁷. Ωστόσο, τέτοιου είδους λύση δεν έχει βρεθεί μέχρι στιγμής. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο το άρθρο 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ και το περιεχόμενό του αποτυπώνεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95.

29. Κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων, επισημαίνω ότι, στο πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95, το πρωτότυπο καθεστώς στο οποίο υπάγονται οι ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής αφορά μόνον τη δυνατότητα να τους χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα, και όχι επικουρική προστασία¹⁸.

30. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζω ότι η Σύμβαση της Γενεύης και η οδηγία 2011/95 απαιτούν να αναγνωρίζονται στα πρόσωπα που υπάγονται πράγματι στο καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει των αντίστοιχων νομοθετημάτων ορισμένα δικαιώματα από το κράτος υποδοχής τους και/ή το κράτος μέλος. Τα δικαιώματα αυτά πρέπει να χορηγούνται στον ίδιο βαθμό με αυτόν που διασφαλίζεται στους υπηκόους του εν λόγω κράτους ή κράτους μέλους ή, τουλάχιστον, στον ίδιο βαθμό με αυτόν που διασφαλίζεται στους αλλοδαπούς που ευρίσκονται στο εν λόγω κράτος ή κράτος μέλος¹⁹. Όσον αφορά την ιατρική περίθαλψη, επισημαίνω ότι το άρθρο 30 της οδηγίας 2011/95 ορίζει ότι οι «δικαιούχοι διεθνούς προστασίας», δηλαδή τόσο οι «πρόσφυγες» όσο και οι «δικαιούχοι του

¹⁴ Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέας E. Sharpston στην υπόθεση Bolbol (C-31/09, EU:C:2010:119, σημείο 41).

¹⁵ Όπ.π. (σημείο 43).

¹⁶ Βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

¹⁷ Βλ. απόφαση Abed El Karem El Kott κ.λπ. (σκέψη 62).

¹⁸ Όπ.π. (σκέψη 68).

¹⁹ Βλ., για παράδειγμα, θρησκευτική ελευθερία (άρθρο 4 της Σύμβασης της Γενεύης), δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, δικαστική συνδρομή και απαλλαγή από την υποχρέωση εγγυοδοσίας για τα δικαστικά έξοδα (άρθρο 16), δημόσια πρόνοια (άρθρο 23), εργατική νομοθεσία και κοινωνική ασφάλιση (άρθρο 24, παράγραφος 1).

καθεστώτος επικουρικής προστασίας» κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας, δικαιούνται να έχουν πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη υπό όρους *ιδίους* με τους ισχύοντες για τους υπηκόους των κρατών μελών.

31. Οι ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής που έτυχαν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA δεν δικαιούνται, λόγω της ιδιαίτερης νομικής καταστάσεως υπό την οποία τελούν, να επικαλεστούν την εν λόγω διάταξη *εκτός εάν και μέχρις ότου* αποδειχθεί ότι η παρεχόμενη σε αυτούς από την UNRWA προστασία ή συνδρομή έχει «παύσει» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, ή τους χορηγηθεί επικουρική προστασία.

2. Πότε πρέπει να θεωρείται ότι έχει «παύσει» η προστασία ή συνδρομή της UNRWA: η νομολογία του Δικαστηρίου

32. Το Δικαστήριο έχει ήδη προβεί στην αποσαφήνιση διαφόρων ζητημάτων όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95. Πιο συγκεκριμένα, έχει κρίνει ότι η «προστασία ή συνδρομή» της UNRWA, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, πρέπει να θεωρείται ότι έχει «παύσει» σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες υφίσταται *αδυναμία* να εκπληρώσει ο οργανισμός την αποστολή του²⁰. Συναφώς, αρκεί η εν λόγω παύση να συντρέχει για «οποιοδήποτε λόγο», όπως υποδεικνύει το ίδιο το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας.

33. Αναλύοντας το νόημα της ως άνω φράσεως («για οποιοδήποτε λόγο»), το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτή δεν αναφέρεται μόνο σε γεγονότα τα οποία αφορούν ευθέως την UNRWA (για παράδειγμα, στην κατάργηση του εν λόγω οργανισμού). Πράγματι, η παύση της εν λόγω προστασίας ή συνδρομής μπορεί επίσης να οφείλεται, ευρύτερα, σε περιστάσεις ανεξάρτητες της βουλήσεως του ενδιαφερομένου προσώπου, οι οποίες το εξαναγκάζουν να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA²¹.

34. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε περαιτέρω ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι ένα πρόσωπο εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA όταν, βάσει εξατομικευμένης εκτιμήσεως όλων των κρίσιμων στοιχείων²², καθίσταται προφανές ότι ευρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας (πρώτο κριτήριο) και η UNRWA αδυνατεί να του διασφαλίσει, εντός της ως άνω ζώνης, συνθήκες διαβιώσεως οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη (δεύτερο κριτήριο)²³.

35. Όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία και οι ενδιαφερόμενοι στην υπό κρίση υπόθεση συμφωνούν ότι η υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να εξεταστεί με βάση τα δύο ως άνω κριτήρια προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η παρεχόμενη από την UNRWA προστασία ή συνδρομή προς τον SW έχει «παύσει» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας

²⁰ Βλ. απόφαση *Abed El Karem El Kott* κ.λπ. (σκέψη 56).

²¹ Όπ.π. (σκέψεις 58 και 59). Χάριν πληρότητας, προσθέτω ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι, ασφαλώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι απλή απουσία από τη ζώνη αυτή ή η εκούσια απόφαση εγκαταλείψεως της συνιστούν παύση της προστασίας ή συνδρομής.

²² Υπ' αυτή την έννοια, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συναφείς περιστάσεις ως αυτές έχουν όχι μόνον κατά το χρονικό σημείο της αναχώρησης του εν λόγω προσώπου από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, αλλά και κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες διοικητικές αρχές εξετάζουν αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή οι αρμόδιες δικαστικές αρχές επιλαμβάνονται αποφάσεως περί αρνήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος αυτού [βλ. απόφαση *Secretary of State for the Home Department* (Καθεστώτος πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), σκέψη 58].

²³ Βλ. απόφαση *Abed El Karem El Kott* κ.λπ. (σκέψη 63).

2011/95 και, συνεπώς, εάν πρέπει να του χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα. Επισημαίνω ότι, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τα ίδια κριτήρια ως τα κρίσιμα σημεία αναφοράς με βάση τα οποία πρέπει να πραγματοποιηθεί η σχετική αξιολόγηση.

3. Εφαρμογή της ρήτρας υπαγωγής σε υποθέσεις που αφορούν την αδυναμία προσβάσεως σε ιατρική περίθαλψη στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA

α) Πρώτο κριτήριο: προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας

36. Κατά τη γνώμη μου, είναι σαφές ότι το πρώτο κριτήριο, δηλαδή το ζήτημα εάν ένα πρόσωπο ευρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας, *μπορεί να πληρούται σε ορισμένες περιπτώσεις όταν το πρόσωπο αυτό αδυνατεί να έχει πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA.*

37. Συναφώς, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η έννοια «προσωπική ασφάλεια» φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να παραπέμπει σε καταστάσεις που αφορούν εξωγενείς, και όχι ενδογενείς, απειλές προς ένα πρόσωπο. Είναι ευχερέστερο να θεωρηθεί ότι συντρέχει προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας στις περιπτώσεις φυσικών καταστροφών (όπως μια πλημμύρα ή ένας σεισμός) ή, όπως προβάλλουν η Βελγική και η Γαλλική Κυβέρνηση, στην περίπτωση που *προκαλείται εκ προθέσεως βλάβη από ένα άλλο πρόσωπο, οντότητα ή δύναμη*²⁴, σε αντίθεση με την περίπτωση κατά την οποία η πρωταρχική αιτία της βλάβης ενός προσώπου ανάγεται σε μια *οφειλόμενη σε φυσικά αίτια* παθολογική κατάσταση. Ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, και όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η ως άνω έννοια είναι αρκετά ευρεία ώστε να καλύπτει και καταστάσεις εσωτερικής φύσεως στις οποίες το πρόσωπο υφίσταται βλάβη που δεν προκαλείται εκ προθέσεως ούτε οφείλεται σε εξωγενή, αλλά σε φυσικά αίτια, και απλώς επιτείνεται από εξωγενείς παράγοντες (για παράδειγμα, την αδυναμία της UNRWA να διασφαλίσει αξιοπρεπείς υλικές συνθήκες ή να παράσχει επαρκή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη)²⁵.

38. Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ένα πρόσωπο μπορεί να ευρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας στην περίπτωση που, σύμφωνα με όσα ισχυρίζεται, δεν έχει πρόσβαση σε εκπαίδευση ούτε σε ιατρική βοήθεια προσαρμοσμένη στις ανάγκες του, λαμβανομένης υπόψη της σοβαρής αναπηρίας από την οποία πάσχει εκ γενετής²⁶. Ως εκ τούτου, η έννοια «προσωπική ασφάλεια» έχει ήδη εφαρμοστεί σε περιπτώσεις που ο *βασικός ή πρωταρχικός λόγος* στον οποίο οφείλεται η βλάβη του προσώπου δεν είναι εξωγενής αλλά συνδέεται με αναπηρία ή παθολογική κατάσταση που υφίσταται εκ γενετής ή, ευρύτερα, που οφείλεται σε φυσικά αίτια και πρόκειται για αμιγώς *ενδογενή* κατάσταση του εν λόγω

²⁴ Για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των υποθέσεων των κύριων δικών που οδήγησαν στην έκδοση της απόφασης *Abed El Karem El Kott* κ.λπ., οι Λιβανέζοι στρατιώτες προσέβαλαν, κακοποιούσαν, έθεταν αυθαίρετα υπό κράτηση, βασάνιζαν ή μεταχειρίζονταν εξευτελιστικά τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα, οι οικίες τους είχαν πυρποληθεί ή καταστραφεί και/ή τα εν λόγω πρόσωπα είχαν δεχθεί απειλές για τη ζωή τους.

²⁵ Εξ όσων αντιλαμβάνομαι, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, κατ' αρχήν, μόνον οι απειλές ή οι ανεπάρκειες που επηρεάζουν τους ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής ως *ομάδα* ή είναι συστημικού χαρακτήρα (σε αντίθεση με τις εξατομικευμένες ή μεμονωμένες απειλές) είναι κρίσιμες. Τυχόν συσταλτική ερμηνεία αυτού του είδους είναι, κατ' εμέ, εσφαλμένη. Πράγματι, εάν υιοθετούνταν η προσέγγιση αυτή της Βελγικής Κυβερνήσεως, θα καθίστατο άνευ αντικειμένου η εξατομικευμένη εκτίμηση την οποία οφείλουν να διενεργούν οι εθνικές αρχές. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει επιβεβαιώσει ότι αρκεί να αποδειχθεί ότι η συνδρομή ή προστασία της UNRWA είχε πράγματι παύσει για οποιονδήποτε λόγο, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται «λόγο[ι] αντικειμενικο[ί] ή συνδεόμενο[ι] με την ατομική κατάσταση του αιτούντος διεθνή προστασία» [βλ. απόφαση *Secretary of State for the Home Department* (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), σκέψη 72].

²⁶ Όπ.π. (σκέψεις 24 και 50).

προσώπου²⁷, και που μόνον ο παράγοντας επιδείνωσης της συγκεκριμένης βλάβης, ήτοι η αδυναμία προσβάσεως σε ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία, συνδέεται με στοιχεία που είναι εξωγενή προς το ενδιαφερόμενο πρόσωπο²⁸.

39. Συναφώς, είναι σαφές ότι, όχι μόνον μπορεί ο βασικός λόγος της βλάβης του προσώπου να είναι αμιγώς ενδογενής αλλά επίσης, υπό ευρύτερη έννοια, ο εξωγενής λόγος επιδεινώσεως της βλάβης αυτής (δηλαδή, ο εξωγενής λόγος για τον οποίο το πρόσωπο αδυνατεί να έχει πρόσβαση στην απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA) ουδεμία επιρροή ασκεί. Η πρόσβαση αυτή ενδέχεται να έχει παύσει να παρέχεται εκ προθέσεως ή η απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία μπορεί απλώς να κατέστη αδύνατη λόγω της έλλειψης υλικών μέσων ή πόρων εκ μέρους της UNRWA ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο (εξαιρουμένων, και πάλι, αυτών που τελούν υπό τον έλεγχο του ενδιαφερομένου προσώπου και δεν είναι εξωγενείς σε σχέση με αυτόν). Σε αντίθεση με ό,τι υποστηρίζουν η Βελγική και Γαλλική Κυβέρνηση, δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η UNRWA ή το κράτος στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται είχαν πρόθεση να προξενήσουν ζημία στο εν λόγω πρόσωπο στερώντας του την πρόσβαση στην απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη με πράξη ή διά παραλείψεως²⁹. Η συγκεκριμένη διαπίστωση δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση³⁰.

40. Ασφαλώς, πέραν της υπάρξεως απειλών για την προσωπική ασφάλεια, φρονώ ότι πρέπει να πληρούνται δύο ακόμη προϋποθέσεις. Πρώτον, οι απειλές πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι ενέχουν «σοβαρό κίνδυνο» για την προσωπική ασφάλεια και, δεύτερον, το μέγεθος της βλάβης που θα υφίστατο το πρόσωπο εάν επέλεγε να παραμείνει στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA πρέπει να είναι σημαντικό (ειδάλλως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι απειλές αυτές είναι αρκούντως σοβαρές ώστε να επηρεάσουν την «προσωπική ασφάλεια»). Όσον αφορά την πρώτη από τις ως άνω προϋποθέσεις, δηλαδή το κατά πόσον υφίσταται «σοβαρός κίνδυνος», εκτιμώ ότι ο όρος «σοβαρός κίνδυνος» σχετίζεται με το υποστατό του κινδύνου να υλοποιηθούν πράγματι οι σχετικές απειλές για την προσωπική ασφάλεια και να επηρεαστεί η ασφάλεια του προσώπου εάν αυτό παραμείνει στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA. Για την ακρίβεια, συμφωνώ με τον αιτούντα της κύριας δίκης ότι οι απειλές δεν πρέπει να έχουν απλώς υποθετικό χαρακτήρα. Θα πρέπει να είναι επαρκώς πραγματικές, ώστε να συνεπάγονται πραγματικό κίνδυνο ότι θα επηρεαστεί η προσωπική του ασφάλεια.

41. Όσον αφορά τη δεύτερη από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, δηλαδή το κατά πόσον το μέγεθος της υφιστάμενης βλάβης είναι αρκετά σημαντικό ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι οι απειλές επηρεάζουν την «προσωπική ασφάλεια», θα περιγράψω λεπτομερέστερα το ελάχιστο όριο που απαιτείται στο πλαίσιο της απαντήσεώς μου επί του δευτέρου προδικαστικού

²⁷ Όπως επισήμανε ο αιτών της κύριας δίκης, η «υγεία» και η «αναπηρία» συγκαταλέγονται μεταξύ των «Ατομικών περιστάσεων» βάσει των οποίων μπορεί ένας ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής να δικαιούται ζητήσει να του χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, βλ. UNHCR Guidelines on International Protection [Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για τη Διεθνή Προστασία] αριθ. 13, σημείο 24.

²⁸ Κατά τη γνώμη μου, είναι σημαντικό η κατάσταση της υγείας του ενδιαφερομένου προσώπου να επιδεινώνεται από εξωγενείς παράγοντες αυτού του είδους. Φρονώ ότι η κατάσταση είναι διαφορετική στην περίπτωση που δεν υφίσταται απολύτως καμία ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία που θα μπορούσε να απαλύνει τον πόνο ή την ταλαιπωρία του εν λόγω προσώπου ή στην περίπτωση που το πρόσωπο αυτό απλώς αρνείται να λάβει την απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη (οπότε ο επιβαρυντικός παράγοντας είναι ενδογενής και όχι εξωγενής).

²⁹ Βλ. απόφαση Secretary of State for the Home Department (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) (σκέψεις 70 και 71).

³⁰ Προσθέτω ότι η νομολογία του Δικαστηρίου στην οποία στηρίζουν την επιχειρηματολογία τους οι εν λόγω κυβερνήσεις, και η οποία αναφέρει, κατ' ουσίαν, ότι σε πρόσωπα πάσχοντα από σοβαρές ασθένειες δεν απαιτείται να χορηγείται διεθνής προστασία απλώς και μόνο λόγω του ότι δεν μπορούν να λάβουν την κατάλληλη θεραπευτική αγωγή στις χώρες καταγωγής τους, παρά μόνον εάν αρνούνται εκ προθέσεως να τους χορηγηθεί η θεραπεία αυτή (βλ. απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, M'Bodj, C-542/13, EU:C:2014:2452, σκέψη 36), δεν αφορά τους ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής αλλά τους λοιπούς αιτούντες άσυλο. Όπως επισημάνω στα σημεία 26 έως 28 των παρουσών προτάσεων, οι ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής δεν ευρίσκονται στην ίδια κατάσταση ούτε υπάγονται στις ίδιες προϋποθέσεις με τους λοιπούς αιτούντες άσυλο.

ερωτήματος στη συνέχεια των παρουσών προτάσεων. Ωστόσο, αρκεί επί του παρόντος η επισήμανση ότι *ορισμένες* τουλάχιστον υποθέσεις που αφορούν την αδυναμία προσβάσεως στην απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη, ιδίως δε εκείνες στις οποίες, ελλείψει της ιατρικής περιθάλψεως, το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έρχεται αντιμέτωπο με μια κατάσταση ζωής ή θανάτου, υπερβαίνουν, κατά τη γνώμη μου, αυτό τον ελάχιστο βαθμό σοβαρότητας της βλάβης.

42. Συναφώς, επισημαίνω ότι η Επιτροπή θεωρεί, για παράδειγμα, ότι η κατάσταση του SW αποτελεί μία από τις περιπτώσεις αυτές. Υπενθυμίζω ότι ο SW πάσχει από μια σοβαρή γενετική διαταραχή. Υπό την επιφύλαξη επαληθεύσεως από το εθνικό δικαστήριο φαίνεται, και, στην πραγματικότητα, δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους της κύριας δίκης ότι, εάν ο SW δεν αποκτήσει πρόσβαση στην απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη, τόσο το προσδόκιμο ζωής του όσο και οι πιθανότητες επιβίωσής του πρόκειται να μειωθούν δραστικά. Ασφαλώς, υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο βαθμός της υφιστάμενης βλάβης είναι σημαντικός.

43. Κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων και έχοντας εξηγήσει για ποιον λόγο φρονώ ότι ένα πρόσωπο μπορεί να ευρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας στην περίπτωση που ισχυρίζεται ότι αδυνατεί να έχει πρόσβαση στην κατάλληλη για τις ανάγκες του ιατρική περίθαλψη στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, θα διατυπώσω δύο επιπλέον παρατηρήσεις.

44. Πρώτον, είμαι της άποψης, και πάλι σε αντίθεση με ό,τι υποστηρίζουν η Βελγική και η Γαλλική Κυβέρνηση, ότι προκειμένου να αποδειχθεί ότι συντρέχει προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας δεν είναι αναγκαίο να εξεταστεί εάν ένα πρόσωπο, όπως ο SW, έχει «βάσιμο φόβο δίωξης» ή διατρέχει «πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, και του άρθρου 6 της οδηγίας 2011/95. Η απαίτηση περί υπάρξεως προσωπικής καταστάσεως σοβαρής ανασφάλειας δεν συνδέεται, όπως διευκρίνισε η Επιτροπή, με το αν υπάρχει «βάσιμος φόβος δίωξης ή [...] πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης» κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, οι οποίες, μεταξύ άλλων, αφορούν μόνον τη δίωξη ή τη σοβαρή βλάβη που προξενείται από ορισμένους υπευθύνους.

45. Ειδάλλως, ένας ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής όπως ο SW θα ήταν υποχρεωμένος, προκειμένου να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, να αποδείξει ότι πληροί τις ίδιες προϋποθέσεις με τα πρόσωπα τα οποία δεν εμπίπτουν στο πεδίο της εν λόγω διατάξεως. Τούτο θα αναιρούσε την ουσία του *lex specialis* που περιέχεται στην εν λόγω διάταξη, κατά τον οποίο τα πρόσωπα που καταλαμβάνονται από την ως άνω διάταξη θα δικαιούνται αυτοδικαίως το καθεστώς «πρόσφυγα» εφόσον είναι σε θέση να αποδείξουν ότι έχει «παύσει» η προστασία ή συνδρομή της UNRWA προς το πρόσωπό τους, χωρίς να απαιτείται να ικανοποιούνται οι γενικές προϋποθέσεις που απαριθμούνται στην εν λόγω οδηγία, οι οποίες έχουν εφαρμογή μόνο στους λοιπούς αιτούντες άσυλο³¹. Πέραν αυτού, θα προκαλούσε, ουσιαστικά, σύγχυση μεταξύ δύο πολύ διακριτών μεταξύ τους νομικών ζητημάτων.

46. Δεύτερον, επιθυμώ επίσης να αποσαφηνίσω ότι, προκειμένου να αποδειχθεί ότι ένα πρόσωπο ευρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας, δεν απαιτείται να εξεταστεί συστηματικά εάν ο σοβαρός αυτός κίνδυνος συντρέχει σε κάθε μία από τις περιοχές στις οποίες δραστηριοποιείται η UNRWA. Αυτό θα ήταν απολύτως παράλογο. Αντιθέτως, απαιτείται απλώς

³¹ Βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

να ληφθούν υπόψη όλες οι περιοχές της ζώνης επιχειρήσεων της UNRWA στα εδάφη των οποίων το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει τη *συγκεκριμένη* δυνατότητα να εισέλθει και να παραμείνει ασφαλές³².

β) Δεύτερο κριτήριο: κατά πόσον η UNRWA αδυνατεί να διασφαλίσει στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο, εντός της ζώνης επιχειρήσεών της, συνθήκες διαβιώσεως οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη

47. Όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο, δηλαδή το εάν η UNRWA αδυνατεί να διασφαλίσει στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο, εντός της ζώνης επιχειρήσεών της, συνθήκες διαβιώσεως οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη, επισημαίνω ότι η ανταλλαγή επιχειρημάτων μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης και των ενδιαφερομένων στην υπό κρίση υπόθεση επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνευθεί ο όρος «αποστολή» της UNRWA, γενικώς (1), και σε σχέση με τις ιατρικές ή υγειονομικές ανάγκες, ειδικώς (2).

48. Συναφώς, η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η αποστολή της UNRWA περιλαμβάνει *αποκλειστικά* την πρωτοβάθμια, βασική ιατρική περίθαλψη και αποκλείει την παροχή εξειδικευμένων, πιο σύνθετων ιατροφαρμακευτικών αγωγών, όπως αυτή που απαιτείται για τον SW. Κατά την άποψή της, η αποστολή της UNRWA δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει «παύσει», κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, στην περίπτωση που ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής έρχεται αντιμέτωπος με την αδυναμία να του εξασφαλιστεί πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτικές αγωγές οι οποίες είναι σχετικώς σπάνιες και/ή σύνθετες και υπερβαίνουν τη βασική ιατρική περίθαλψη.

49. Στη συνέχεια των παρουσών προτάσεων θα εξηγήσω για ποιους ακριβώς λόγους διαφωνώ.

1) Η αποστολή της UNRWA, γενικώς

50. Κατ' αρχάς, υπενθυμίζω ότι η UNRWA χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από εθελοντικές συνεισφορές των κρατών μελών των ΟΗΕ. Ως εκ τούτου, η *επιχειρησιακή της ικανότητα* ποικίλλει ανάλογα με τις περιοδικές αποφάσεις που λαμβάνουν τα εν λόγω κράτη μέλη, οι οποίες, ασφαλώς, ενδέχεται να μεταβάλλονται προϊόντος του χρόνου, ανάλογα με τους δημοσιονομικούς περιορισμούς και διάφορους άλλους παράγοντες. Ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι αυτή καθεαυτή η *αποστολή* της UNRWA μεταβάλλεται ανάλογα με αυτή την επιχειρησιακή ικανότητα. Πράγματι, πρόκειται για δύο πολύ διαφορετικές μεταξύ τους έννοιες: η «επιχειρησιακή ικανότητα» σχετίζεται με τα διαθέσιμα «μέσα» ενώ η «αποστολή» αφορά τον «βασικό σκοπό» (ή το *raison d'être* [τον λόγο υπάρξεως]) της UNRWA. Σε γενικές γραμμές, τα μέσα για την επίτευξη ενός στόχου συχνά μεταβάλλονται αλλά ο βασικός σκοπός υποτίθεται ότι είναι, κατά κάποιον τρόπο, χρονικά καθορισμένος και ότι έχει αντοχή στον χρόνο.

51. Κατά τη γνώμη μου, αυτόν ακριβώς τον βασικό σκοπό ή λόγο υπάρξεως της UNRWA, ο οποίος είναι χρονικά καθορισμένος και ανθεκτικός στον χρόνο, αποπειράθηκε να αποτυπώσει το Δικαστήριο με την αναφορά του στην «αποστολή» της UNRWA ως κρίσιμου στοιχείου προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η UNRWA αδυνατεί να διασφαλίσει στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο, εντός της ζώνης επιχειρήσεών της, συνθήκες διαβιώσεως οι οποίες συνάδουν προς την

³² Βλ. απόφαση Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) (σκέψη 67).

αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη και, κατά συνέπεια, εάν τίθεται σε εφαρμογή η ρήτρα υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95. Το ζήτημα εάν η UNRWA έχει στη διάθεσή της επαρκή υλικά μέσα καθώς και η επιχειρησιακή της ικανότητα δεν συνδέονται με το πεδίο της ίδιας της αποστολής της αλλά με τη δυνατότητα (ή την αδυναμία) του εν λόγω οργανισμού να φέρει εις πέρας την αποστολή αυτή.

52. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζω ότι, όπως επισήμανε η Επιτροπή, η αποστολή της UNRWA (δηλαδή, ο βασικός σκοπός της) δεν αποτυπώνεται σε κάποιο καταστατικό, αλλά απορρέει από τα σχετικά ψηφίσματα της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών. Κατά συνέπεια, η αποστολή αυτή δεν μπορεί να εξαχθεί από μία μόνον πηγή. Επιπλέον, η διατύπωση που χρησιμοποιείται συναφώς στα διάφορα ψηφίσματα της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών είναι αρκετά ευρεία. Ειδικότερα, κατά το ψήφισμα 74/83 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, της 13ης Δεκεμβρίου 2019, η UNRWA διενεργεί τις επιχειρήσεις της «με στόχο την καλή διαβίωση, την προστασία και την ανθρώπινη ανάπτυξη των Παλαιστίνιων προσφύγων» εν γένει.

53. Το Δικαστήριο έχει κάνει χρήση της διατύπωσης αυτής στη νομολογία του, στο πλαίσιο της οποίας επισημαίνεται ότι η UNRWA συστάθηκε για να παρέχει προστασία και συνδρομή στα εγγεγραμμένα σε αυτήν πρόσωπα προκειμένου να διατηρούν «ένα επίπεδο καλής διαβίωσης [ως πρόσφυγες]»³³.

54. Το Δικαστήριο έχει επίσης επισημάνει ότι, όπως προκύπτει με σαφήνεια από την ανάγνωση διαφόρων ψηφισμάτων της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών, ο σκοπός του ειδικού καθεστώτος που εφαρμόζεται στους ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής είναι η διασφάλιση της συνέχειας της προστασίας αυτής της κατηγορίας προσώπων με *αποτελεσματικά μέσα* προστασίας ή συνδρομής και όχι μόνο με την εξασφάλιση της υπάρξεως οργάνου ή οργανισμού επιφορτισμένου με την παροχή της ως άνω συνδρομής ή προστασίας³⁴. Κατά συνέπεια, φαίνεται ότι το Δικαστήριο εκλαμβάνει την αποστολή της UNRWA υπό την έννοια ότι αυτή περιλαμβάνει την παροχή αποτελεσματικής (και όχι απλώς αφηρημένης) προστασίας ή συνδρομής στα εγγεγραμμένα σε αυτήν πρόσωπα με στόχο να προάγεται ένα επίπεδο «καλής διαβίωσης».

55. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, θα αναλύσω ακολούθως τι ακριβώς περιλαμβάνει, ειδικώς, η «αποστολή» της UNRWA όσον αφορά τις ιατρικές ή υγειονομικές ανάγκες των προσώπων αυτών.

2) Η αποστολή της UNRWA όσον αφορά τις ιατρικές ή υγειονομικές ανάγκες, ειδικώς

56. Δεδομένου ότι η αποστολή της UNRWA να παράσχει αποτελεσματική προστασία ή συνδρομή στα εγγεγραμμένα σε αυτήν πρόσωπα δεν ορίζεται με σαφήνεια και δεν μπορεί να συναχθεί από μία μόνον πηγή, το Δικαστήριο ζήτησε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, από τους μετέχοντες στη διαδικασία και τους ενδιαφερομένους να αποσαφηνίσουν τι ακριβώς εμπεριέχει η αποστολή της UNRWA όσον αφορά τις ιατρικές και υγειονομικές ανάγκες των προσώπων αυτών.

³³ Βλ. αποφάσεις Alheto (σκέψη 84) και Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) (σκέψη 48).

³⁴ Πρβλ. απόφαση Abed El Karem El Kott κ.λπ. (σκέψη 60).

57. Στις απαντήσεις τους, όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία και οι ενδιαφερόμενοι παρέπεμψαν στα διαλαμβανόμενα στο ψήφισμα 74/83 της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών, της 13ης Δεκεμβρίου 2019, από το οποίο συνάγουν ότι η αποστολή της UNRWA συνίσταται στην παροχή *αποτελεσματικής* «συνδρομής για την αντιμετώπιση των ουσιωδών αναγκών σε θέματα υγείας». Ωστόσο, οι μετέχοντες στη διαδικασία και οι ενδιαφερόμενοι αποδίδουν διαφορετικές ερμηνείες στους ως άνω όρους.

58. Πράγματι, από τη μία πλευρά, ο αιτών της κύριας δίκης, με την άποψη του οποίου συντάσσεται η Επιτροπή, υπογραμμίζει ότι δεν είναι σημαντικό να εξεταστεί εάν συγκεκριμένο είδος ιατρικής περίθαλψης περιλαμβάνεται ή αποκλείεται από την αποστολή της UNRWA εν γένει. Αντιθέτως, πρέπει να υιοθετηθεί μια τελολογική προσέγγιση η οποία θα επικεντρώνεται στον βαθμό προστασίας ή συνδρομής που πρέπει να χορηγείται στους ανιθαγενείς παλαιστνιακής καταγωγής στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA και θα εξετάζει, σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση, εάν ικανοποιούνται οι συγκεκριμένες ιατρικές ή υγειονομικές ανάγκες του ενδιαφερομένου προσώπου, με γνώμονα αυτόν τον βαθμό προστασίας. Το είδος της ιατρικής περίθαλψης, ακόμη και εάν πρόκειται για υψηλής εξειδίκευσης περίθαλψη, είναι αδιάφορο.

59. Από την άλλη πλευρά, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει, όπως επισήμανα στο σημείο 48 των παρουσών προτάσεων, ότι η «συνδρομή για την αντιμετώπιση των ουσιωδών αναγκών σε θέματα υγείας» περιλαμβάνει μόνον την παροχή της βασικής, πρωτοβάθμιας περίθαλψης³⁵. Η κυβέρνηση αυτή φρονεί ότι η UNRWA δεν είναι υπεύθυνη για την παροχή πιο σύνθετης ή εξειδικευμένης ιατρικής περιθάλψεως.

60. Δεν συμμερίζομαι την ανωτέρω άποψη. Φρονώ ότι η Γαλλική Κυβέρνηση συγχέει την αποστολή της UNRWA να παρέχει *αποτελεσματική* συνδρομή για την αντιμετώπιση *βασικών ιατρικών ή υγειονομικών αναγκών* (η οποία προορίζεται να διασφαλίσει, βάσει προσεγγίσεως στηριζόμενης στον σκοπό και όχι στα μέσα, ότι ικανοποιούνται οι βασικές ή υγειονομικές ανάγκες των εγγεγραμμένων στην UNRWA προσώπων, ανεξαρτήτως των μέσων που ενδέχεται να απαιτούνται προς τούτο) με την υποχρέωση παροχής *βασικής περίθαλψης*, ήτοι την υποχρέωση να καθιστά διαθέσιμους τους στοιχειώδεις ιατροφαρμακευτικούς πόρους στα ίδια αυτά πρόσωπα (για παράδειγμα, χορηγώντας κυτία πρώτων βοηθειών ή βασικά φαρμακευτικά είδη, παροχές που δεν είναι ούτε σύνθετες ούτε εξειδικευμένες).

61. Συναφώς, θεωρώ ότι, ασφαλώς, η UNRWA δεν μπορεί να διασφαλίσει πρόσβαση σε κάθε διαθέσιμο φαρμακευτικό προϊόν ή σε κάθε διαθέσιμη θεραπεία. Εντούτοις, αφ' ης στιγμής η αποστολή της συνίσταται στο να παρέχει «συνδρομή για την αντιμετώπιση των ουσιωδών αναγκών σε θέματα υγείας», οφείλει να συνδράμει *κατά τρόπο αποτελεσματικό* τα εγγεγραμμένα σε αυτήν πρόσωπα ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη ή τις θεραπείες που είναι αναγκαίες προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις βασικές ιατρικές ή υγειονομικές τους ανάγκες –ιδίως όταν η εν λόγω φροντίδα ή θεραπεία είναι ουσιώδης για να αντιμετωπιστεί μια παθολογική κατάσταση η οποία, ελλείψει αυτών, ενδέχεται, δυστυχώς, να αποβεί θανατηφόρα. Θα αναλύσω τον βαθμό σοβαρότητας ή βαρύτητας που απαιτείται συναφώς προκειμένου να οριοθετηθεί τι ακριβώς συνιστά βασική υγειονομική ή ιατρική ανάγκη στο τμήμα Β των παρουσών προτάσεων, ως μέρος της απαντήσεώς μου στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα. Ωστόσο, μπορεί ήδη να επισημανθεί στο παρόν στάδιο ότι εάν ένα πρόσωπο βρίσκεται σε μια κατάσταση ζωής και

³⁵ Επισημαίνω ότι από την επιστολή της UNRWA της 22ας Σεπτεμβρίου 2021 προς την UNHCR, στην οποία περιγράφεται η εντολή και οι υπηρεσίες που παρέχει η UNRWA (διαθέσιμη στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.unrwa.org/resources/about-unrwa/UNRWA_letter_to_UNHCR), προκύπτει ότι μεταξύ των υπηρεσιών που παρέχει η UNRWA συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, η βασική εκπαίδευση και η πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη. Συνεπώς, εκ πρώτης όψεως, η τριτοβάθμια ιατρική περίθαλψη δεν φαίνεται να συμπεριλαμβάνεται αλλά, κατ' εμέ, το κενό αυτό δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

θανάτου, όπως φαίνεται να ισχύει για τον SW³⁶, λόγω του ότι η UNRWA δεν δύναται, ή αρνείται, να το συνδράμει *κατά τρόπο αποτελεσματικό* ώστε να αποκτήσει πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία που απαιτείται λόγω της ασθένειάς του ή της κατάστασης της υγείας του, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η UNRWA αδυνατεί να διασφαλίσει την ικανοποίηση των βασικών υγειονομικών ή ιατρικών αναγκών του προσώπου αυτού και, συνεπώς, αδυνατεί να του εξασφαλίσει εντός της ζώνης επιχειρήσεων της, συνθήκες διαβίωσης οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη.

62. Για την ακρίβεια, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η ιατρική περίθαλψη στην οποία απαιτείται να έχει πρόσβαση ο SW είναι κάπως σύνθετη και/ή εξειδικευμένη. Από τις περιεχόμενες στη δικογραφία πληροφορίες συνάγεται ότι ο SW δεν χρήζει απλώς μεταγγίσεων αίματος αλλά πρέπει να λαμβάνει και ένα εξειδικευμένο φάρμακο, το οποίο είναι διαθέσιμο μόνον έναντι συγκεκριμένου κόστους (το οποίο η UNRWA υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να αναλάβει). Ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, ούτε η σύνθετη φύση της θεραπείας ούτε το κόστος της ή ο εξειδικευμένος χαρακτήρας της ασκούν οποιαδήποτε επιρροή στο πεδίο της αποστολής της UNRWA αυτό καθεαυτό αλλά, αντιθέτως, αφορούν το κατά πόσον ο οργανισμός αυτός δύναται να εκπληρώσει την αποστολή του³⁷.

63. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι προκειμένου να εξακριβωθεί εάν η UNRWA αδυνατεί να διασφαλίσει για το ενδιαφερόμενο πρόσωπο στη ζώνη επιχειρήσεων της συνθήκες διαβίωσης οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη, οι αρμόδιες διοικητικές ή δικαστικές αρχές οφείλουν να εξετάσουν εάν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι πράγματι σε θέση να τύχει της απαιτούμενης προστασίας ή συνδρομής ή όχι³⁸. Το γεγονός ότι η UNRWA αδυνατεί συνολικώς να παράσχει την απαιτούμενη προστασία ή συνδρομή προκειμένου να ικανοποιηθούν οι βασικές ιατρικές ή υγειονομικές ανάγκες του ενδιαφερομένου προσώπου ή μπορεί μεν να το πράξει αλλά κατά μη αποτελεσματικό τρόπο (διότι, για παράδειγμα, το φάρμακο ή η θεραπεία δεν είναι εύκολα προσβάσιμα ή διότι η UNRWA στερείται των σχετικών πόρων ή προϋπολογισμού) είναι κρίσιμο προκειμένου να αποδειχθεί η συγκεκριμένη αδυναμία αλλά δεν θέτει την εκάστοτε κατάσταση εκτός του πεδίου της αποστολής της UNRWA³⁹.

4. Πρόταση επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

64. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω διαπιστώσεων, φρονώ ότι τα δύο κριτήρια, περί των οποίων έγινε λόγος στο σημείο 34 των παρούσων προτάσεων και χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να εξακριβωθεί εάν έχει «παύσει» η προστασία ή συνδρομή της UNRWA κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, *ενδέχεται να* πληρούνται στην περίπτωση που ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής ο οποίος έτυχε της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA έρχεται αντιμέτωπος με την αδυναμία να αποκτήσει πρόσβαση στην απαιτούμενη λόγω της κατάστασης της υγείας του ιατρική περίθαλψη στη ζώνη επιχειρήσεων του εν λόγω οργανισμού. Κατά συνέπεια, η συγκεκριμένη κατάσταση μπορεί να εμπίπτει –και δεν αποκλείεται– από το πεδίο εφαρμογής της ρήτρας υπαγωγής που θεσπίζει η ως άνω διάταξη.

³⁶ Ασφαλώς, απόκειται στον εθνικό δικαστή να εξακριβώσει το εν λόγω ζήτημα.

³⁷ Βλ. σημεία 51 και 52 των παρούσων προτάσεων.

³⁸ Βλ. απόφαση Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) (σκέψεις 55 και 56).

³⁹ Πράγματι, ειδάλλως, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή, διαπιστώσεις οι οποίες αφορούν, για παράδειγμα, δημοσιονομικούς περιορισμούς – οι οποίες είναι κρίσιμες προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον η UNRWA είναι *πράγματι* σε θέση να παράσχει αποτελεσματική προστασία ή συνδρομή– θα μετατρέπονταν ακριβώς στον λόγο για τον οποίο αυτή η ίδια προστασία ή συνδρομή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει «παύσει», κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95.

65. Κατά τη γνώμη μου, η ερμηνεία αυτή ενισχύεται έτι περαιτέρω από ορισμένες πρακτικές διαπιστώσεις. Πράγματι, στην περίπτωση που το Δικαστήριο ήθελε κρίνει διαφορετικά, τότε τα πρόσωπα που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον SW όχι μόνο δεν θα δικαιούνταν αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της εν λόγω οδηγίας (δυνάμει της ρήτρας υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95) αλλά δεν θα μπορούσαν επίσης να ζητήσουν να τους χορηγηθεί το καθεστώς του «πρόσφυγα» δυνάμει οποιασδήποτε από τις λοιπές διατάξεις της οδηγίας 2011/95, δεδομένου ότι θα εξαιρούνταν από την οδηγία αυτή στο σύνολό της, κατ' εφαρμογήν της περιεχόμενης στην εν λόγω διάταξη ρήτρας αποκλεισμού. Με άλλα λόγια, τα πρόσωπα αυτά θα βρίσκονταν σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με την κατάσταση στην οποία ευρίσκονται οι λοιποί αιτούντες άσυλο (αυτοί στους οποίους δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95), καθόσον αυτοί έχουν, τουλάχιστον, τη δυνατότητα να επικαλεστούν τις γενικές διατάξεις προκειμένου να ζητήσουν τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ενώ οι πρώτοι στερούνται της δυνατότητας αυτής. Η λύση αυτή, κατά τη γνώμη μου, είναι σαφώς αντίθετη προς τον σκοπό του άρθρου 1, σημείο Δ, της Σύμβασης της Γενεύης, τον οποίο υπενθύμισα στο σημείο 27 των παρουσών προτάσεων και συνίσταται στη διασφάλιση προστασίας και συνδρομής στους ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής.

66. Τούτου λεχθέντος, φρονώ ότι η καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα δεν συνεπάγεται ότι όλοι οι ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής που απλώς παραπονούνται για την ιατρική περίθαλψη που λαμβάνουν (ή δεν λαμβάνουν) στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA δικαιούνται αυτοδικαίως να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες δυνάμει της οδηγίας 2011/95. Στα επόμενα σημεία των παρουσών προτάσεων θα αναλύσω λεπτομερέστερα το εν λόγω ζήτημα σε σχέση με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

B. Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα: πότε εφαρμόζεται η ρήτρα υπαγωγής σε ιατρικές περιπτώσεις;

67. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το ποια ακριβώς είναι τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζουν τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να κρίνουν ποιες καταστάσεις –μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η περίπτωση ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής ο οποίος έτυχε της «προστασίας ή συνδρομής» της UNRWA, και υποστηρίζει ότι αδυνατεί να έχει πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία που απαιτείται λόγω της κατάστασης της υγείας του στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA– εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95.

68. Κατ' αρχάς, θα διατυπώσω τρεις σημαντικές παρατηρήσεις.

69. Πρώτον, κρίνονται σκόπιμες ορισμένες διαπιστώσεις σχετικά με τη λύση που πρότεινε η Γαλλική Κυβέρνηση. Κατ' αυτήν, υποθέσεις όπως αυτή της κύριας δίκης δεν πρέπει να επιλύονται με βάση τη ρήτρα υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, αλλά, αντιθέτως, με μόνη την επίκληση των εθνικών διατάξεων⁴⁰ οι οποίες παρέχουν, υπό ορισμένες περιορισμένες περιστάσεις, σε υπηκόους τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς τη δυνατότητα να παραμείνουν στα εδάφη των κρατών μελών λόγω, μεταξύ άλλων, της υγείας τους.

⁴⁰ Συναφώς, η Γαλλική Κυβέρνηση παρέπεμψε στο άρθρο L425-9 του code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (κώδικα περί της εισόδου και της διαμονής των αλλοδαπών και περί του δικαιώματος ασύλου).

70. Προς στήριξη του συμπεράσματός της, η Γαλλική Κυβέρνηση παραπέμπει στην αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας 2011/95, η οποία υπενθυμίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν την παραμονή των εν λόγω προσώπων στο έδαφός τους βάσει διακριτικής ευχέρειας για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνιας. Η ίδια αιτιολογική σκέψη αναφέρει ότι τα πρόσωπα που κάνουν χρήση της ως άνω δυνατότητας δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

71. Κατά τη γνώμη μου, και αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η εν λόγω κυβέρνηση, η αιτιολογική αυτή σκέψη δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα πρόσωπο πρέπει να αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95 στην περίπτωση που έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί εθνικές διατάξεις που του χορηγούν δικαίωμα παραμονής για λόγους συμπόνιας ή ανθρωπιστικούς λόγους. Αντιθέτως, απλώς αναφέρεται ότι, εάν σε ένα πρόσωπο έχει πράγματι χορηγηθεί αυτό το δικαίωμα διαμονής, τότε αυτό αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης οδηγίας. Εξ αυτού συνάγεται ότι, πέραν αυτών των ειδικών περιπτώσεων, οι αρμόδιες διοικητικές ή δικαστικές αρχές οφείλουν να εξακριβώνουν, πρώτον, εάν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δικαιούται διεθνή προστασία (ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής, εάν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95) και μόνο στην περίπτωση που δεν δικαιούται την προστασία αυτή θα πρέπει ακολούθως να εξετάζουν εάν μπορεί να τύχει της προστασίας για λόγους συμπόνιας ή ανθρωπιστικούς λόγους με βάση το εθνικό δίκαιο. Συνεπώς, αδυνατώ να διακρίνω για ποιον λόγο αυτό το τελευταίο είδος προστασίας θα πρέπει να έχει προτεραιότητα, όπως υποστηρίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, έναντι του πρώτου είδους προστασίας.

72. Δεύτερον, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η προστασία ή συνδρομή της UNRWA έχει «παύσει» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95 απαιτείται τόσο μια νομική εκτίμηση όσο και μια εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Όσον αφορά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, υπενθυμίζω ότι, όπως προανέφερα στο σημείο 34 των παρουσών προτάσεων, η εκτίμηση αυτή πρέπει να είναι εξατομικευμένη, λαμβανομένων υπόψη όλων των συναφών περιστάσεων, οι οποίες ενδέχεται να αφορούν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο (δηλαδή, την κατάσταση της υγείας του, τη θεραπεία που χρειάζεται και, με τη συνδρομή ειδικών, τις πραγματικές επιπτώσεις για το εν λόγω πρόσωπο στην περίπτωση που δεν λάβει τη θεραπεία του) ή έχουν εννοιολογικό χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένου ιδίως του κατά πόσον η απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία είναι διαθέσιμη στα κράτη μέλη και τη συγκεκριμένη κατάσταση που επικρατεί στη χώρα ή τις χώρες όπου δραστηριοποιείται η UNRWA⁴¹. Τούτο, κατά την άποψή μου, είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα. Πράγματι, σε περιπτώσεις όπως αυτή της υπό κρίση υποθέσεως, οι συνθήκες διαβιώσεως που αντιμετωπίζουν στον Λίβανο οι ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής στο σύνολό τους, σε συνδυασμό με αυτές που ισχύουν προσωπικώς για τον SW, είναι κρίσιμες όσον αφορά το εάν η προστασία ή συνδρομή της UNRWA έχει «παύσει».

73. Εν προκειμένω, τούτο σημαίνει ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ο SW δικαιούται τα ευεργετήματα της οδηγίας 2011/95, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ιατρική περίθαλψη που μπορεί να λάβει ο SW τόσο απευθείας από την UNRWA όσο και από το λιβανέζικο σύστημα

⁴¹ Πράγματι, το Δικαστήριο επισήμανε ότι «ο ρόλος του κράτους στο έδαφος του οποίου δραστηριοποιείται η UNRWA μπορεί επίσης να είναι καθοριστικός προκειμένου ο εν λόγω οργανισμός να εκπληρώσει αποτελεσματικά τα καθήκοντά του και να διασφαλίσει ότι οι ενδιαφερόμενοι διαβιούν υπό αξιοπρεπείς συνθήκες» [βλ. απόφαση Secretary of State for the Home Department (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), σκέψεις 82 και 83]. Σημειώνω επίσης ότι το Δικαστήριο έκρινε επίσης, με την απόφαση αυτή, ότι η ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη όλα οι συναφείς ατομικές περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με το κράτος (ή τα κράτη) στο έδαφος των οποίων δραστηριοποιείται η UNRWA, απορρέει απευθείας από το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 (βλ. σκέψη 54 της αποφάσεως εκείνης). Η εν λόγω διάταξη απαριθμεί τους παράγοντες που πρέπει να συνεκτιμούν οι αρμόδιες διοικητικές ή δικαστικές αρχές όταν αξιολογούν μια αίτηση διεθνούς προστασίας.

ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης με τη συνδρομή του εν λόγω οργανισμού, δεδομένου ότι είναι εγγεγραμμένος στην UNRWA στον Λίβανο. Σε ευρύτερο επίπεδο, οι ενέργειες της UNRWA (ή η απουσία των ενεργειών αυτών) είναι αδύνατον να απομονωθούν από το πλαίσιο εντός του οποίου δραστηριοποιείται ο ως άνω οργανισμός⁴².

74. Τρίτον, όσον αφορά τη νομική εκτίμηση, συντάσσομαι με την άποψη της Βελγικής και της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι δεν μπορεί κάθε ιατρικό ζήτημα ή πάθηση για τα οποία δεν υπάρχει διαθέσιμη θεραπεία στην περιοχή στην οποία δραστηριοποιείται η UNRWA να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η «προστασία ή συνδρομή» του εν λόγω οργανισμού έχει παύσει. Απαιτείται ο καθορισμός ενός ελαχίστου ορίου σοβαρότητας της καταστάσεως και μόνον έκτακτες περιπτώσεις μπορούν, κατ' εμέ, να επιτρέπουν τις μετακινήσεις από τη μία περιοχή παροχής προστασίας (τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA) στην άλλη (ένα κράτος μέλος). Εάν δεν ίσχυε κάτι τέτοιο, θα μπορούσαν να προκύψουν ευχερώς καταστάσεις στις οποίες κάθε πρόσωπο υποκείμενο στη ρήτρα αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95 το οποίο θεωρεί ότι η ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία που λαμβάνει (ή ενδέχεται να λάβει) στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA δεν είναι τόσο αποτελεσματική ή δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα της περίθαλψης ή θεραπείας που θα μπορούσε να λάβει από ένα κράτος μέλος, θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι η «προστασία ή συνδρομή» του εν λόγω οργανισμού στο πρόσωπό του έχει «παύσει» και να ζητήσει να του χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει της οδηγίας 2011/95.

75. Κατά συνέπεια, το ελάχιστο όριο σοβαρότητας πρέπει να είναι αρκετά υψηλό ώστε να λειτουργεί ως περιοριστικός παράγοντας και να αποτρέπει τέτοιου είδους «επιλεκτικές» περιπτώσεις καθώς και περιπτώσεις «μαζικών ρευμάτων» με ατέρμονες αιτήσεις για τη χορήγηση ασύλου από ανιθαγενείς παλαιστινιακής καταγωγής. Παράλληλα, εάν το ελάχιστο όριο σοβαρότητας είναι «πολύ υψηλό» θα έτεινε να καταστήσει κυριολεκτικά αδύνατη τη δυνατότητα ενός προσώπου να επικαλεστεί τη ρήτρα υπαγωγής του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων εκείνων στις οποίες τα δικαιώματα των προσώπων που αποτυπώνονται στον Χάρτη, όπως, ιδίως, το δικαίωμά του στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμά του στη ζωή και το δικαίωμά του να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση⁴³, από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση⁴⁴, παραβιάζονται. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η επίτευξη της κατάλληλης ισορροπίας.

76. Κατόπιν των ως άνω διευκρινίσεων, υπενθυμίζω ότι, όπως εξήγησα στο τμήμα Α των παρουσών προτάσεων, προκειμένου να θεωρηθεί ότι έχει «παύσει» η «προστασία ή συνδρομή» της UNRWA, πρέπει να πληρούνται δύο κριτήρια: ο αιτών πρέπει να βρίσκεται σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας (πρώτο κριτήριο) και η UNRWA να αδυνατεί να του διασφαλίσει, εντός της ως άνω ζώνης, συνθήκες διαβιώσεως οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή με την οποία αυτή είναι επιφορτισμένη (δεύτερο κριτήριο).

⁴² Για να θέσω ένα απλό παράδειγμα, είναι σαφές ότι ένας πόλεμος στο κράτος στο έδαφος του οποίου δραστηριοποιείται η UNRWA μπορεί να έχει ευθείες επιπτώσεις στο κατά πόσον η UNRWA είναι σε θέση να παρέχει την «προστασία ή συνδρομή» της κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95. Προσθέτω ότι στην απόφαση Secretary of State for the Home Department (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), σκέψη 80, το Δικαστήριο ανέφερε επίσης ότι κάθε συνδρομή που παρέχεται από φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι ΜΚΟ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, υπό την προϋπόθεση ότι η UNRWA διατηρεί με τους φορείς αυτούς επίσημη σχέση συνεργασίας, σταθερού χαρακτήρα, στο πλαίσιο της οποίας οι εν λόγω φορείς επικουρούν την UNRWA όσον αφορά την εκτέλεση της εντολής της.

⁴³ Βλ. άρθρα 1, 2 και 4 του Χάρτη.

⁴⁴ Το Δικαστήριο έχει επισημάνει, για παράδειγμα, ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 4 του Χάρτη απαγόρευση των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή ανάλογης μεταχείρισης, είναι απόλυτη (βλ. απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, *Aganyosi και Căldăraru*, C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 85).

77. Μολονότι, σε υποθέσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, το δεύτερο κριτήριο απαιτεί, κατ' ουσίαν, να αποδειχθεί ότι έχει καταστεί αδύνατο για την UNRWA να διασφαλίσει ότι θα ικανοποιούνται οι *βασικές ιατρικές και υγειονομικές ανάγκες* του ενδιαφερομένου προσώπου εφόσον αυτό παραμείνει στη ζώνη επιχειρήσεων του εν λόγω οργανισμού, το πρώτο κριτήριο μπορεί, κατά την άποψή μου, να αναλυθεί σε τρεις επιμέρους προϋποθέσεις. Πρώτον, πρέπει να συντρέχει απειλή (ή απειλές) για την ασφάλεια του ενδιαφερομένου προσώπου η οποία, στην περίπτωση αυτή, θα είναι η οφειλόμενη σε φυσικά αίτια ιατρική κατάσταση από την οποία πάσχει το οικείο πρόσωπο (ενδογενής απειλή), και η οποία επιδεινώνεται από εξωγενείς παράγοντες. Δεύτερον, οι απειλές αυτές θα πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να μπορεί να αποδειχθεί ότι ενέχουν «σοβαρό κίνδυνο» για την προσωπική ασφάλεια του προσώπου (με άλλα λόγια, δεν μπορούν να είναι απλώς υποθετικές αλλά πρέπει να είναι αρκούντως *πραγματικές*). Τρίτον, η βλάβη την οποία θα υφίστατο το εν λόγω πρόσωπο εάν παρέμενε στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA πρέπει να είναι *σημαντική* (ειδάλλως, οι ίδιες απειλές δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αρκετά σοβαρές ώστε να επηρεάσουν την «προσωπική ασφάλεια»).

78. Στο πλαίσιο αυτό, εκτιμώ ότι, όσον αφορά την τρίτη ως άνω προϋπόθεση, πρέπει να ισχύει ένα ορισμένο ελάχιστο όριο όσον αφορά τη σοβαρότητα της βλάβης. Ομοίως, το δεύτερο κριτήριο, το οποίο απαιτεί να υπάρχει διάκριση μεταξύ των περιπτώσεων στις οποίες μπορεί να θεωρηθεί ότι οι βασικές ιατρικές και υγειονομικές ανάγκες ενός προσώπου ικανοποιούνται και εκείνων στις οποίες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν επιβάλλει επίσης να καθοριστεί ένα όριο. Πράγματι, κατά την άποψή μου, στις «βασικές» ιατρικές και υγειονομικές ανάγκες περιλαμβάνονται μόνον ορισμένες θεμελιώδεις ιατρικές και υγειονομικές ανάγκες οι οποίες εάν δεν καλυφθούν αποβαίνουν θανατηφόρες ή συνεπάγονται την επέλευση σημαντικής βλάβης. Εξ αυτού συνάγεται ότι, σε σχέση με το κριτήριο αυτό, η προσοχή πρέπει επίσης να εστιαστεί στη σημαντική βλάβη.

79. Όσον αφορά το τι ακριβώς μπορεί να ερμηνευθεί ως «σημαντική βλάβη», υπενθυμίζω ότι η αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2011/95 αναφέρεται στη σημασία του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στον Χάρτη⁴⁵, όπως αυτά έχουν ερμηνευθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου και, δυνάμει του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) περί ισοδυνάμων δικαιωμάτων. Ουδόλως αμφισβητείται επίσης ότι το άρθρο 4 του Χάρτη, το οποίο προστατεύει το δικαίωμα στη ζωή και την ελευθερία από τα βασανιστήρια ή τις απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση, ισοδυναμεί με το άρθρο 3 ΕΣΔΑ⁴⁶.

80. Όσον αφορά την τελευταία διάταξη, η νομολογία του ΕΔΔΑ έχει καταστήσει σαφές ότι ο πόνος από ασθένεια οφειλόμενη σε φυσικά αίτια, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για σωματική ή ψυχική νόσο, είναι αρκούντως *σοβαρός*⁴⁷ όταν, ιδίως, υπάρχουν σημαντικοί λόγοι να θεωρηθεί ότι, μολονότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν διατρέχει άμεσο κίνδυνο θανάτου, θα αντιμετώπιζε, ελλείψει της κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής στη χώρα προορισμού ή ελλείψει πρόσβασης σε αυτήν, πραγματικό κίνδυνο έκθεσης σε σοβαρή, ταχεία και μη αναστρέψιμη επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του, συνεπαγόμενη έντονους πόνους ή σημαντική μείωση του προσδόκιμου ζωής του.

⁴⁵ Βλ., επίσης, απόφαση Bobol (σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

⁴⁶ Βλ. απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Απομάκρυνση – Φαρμακευτική κάνναβη) [C-69/21, EU:C:2022:913, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, στο εξής: απόφαση Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Απομάκρυνση – Φαρμακευτική κάνναβη)].

⁴⁷ Πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 13ης Δεκεμβρίου 2016, Paposhvili κατά Βελγίου, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810, § 178 και 183). Βλ., επίσης, απόφαση Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Απομάκρυνση – Φαρμακευτική κάνναβη), σκέψεις 63 και 66. Η νομολογία αυτή αφορά την απομάκρυνση σοβαρά ασθενούς ατόμου. Ωστόσο, φρονώ ότι είναι κρίσιμη για τους σκοπούς της υπό κρίση υποθέσεως.

81. Κατά την άποψή μου, επίκληση του ίδιου ελαχίστου ορίου πρέπει να γίνει και στην υπό κρίση υπόθεση. Ένα πρόσωπο πρέπει να θεωρείται ότι διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να υποστεί σημαντική βλάβη και ότι δεν ικανοποιούνται οι βασικές ιατρικές και υγειονομικές του ανάγκες στην περίπτωση που (i) διατρέχει άμεσο κίνδυνο θανάτου ή (ii) υπάρχουν σημαντικοί λόγοι να θεωρηθεί ότι, μολονότι δεν διατρέχει άμεσο κίνδυνο θανάτου, θα αντιμετώπιζε, ελλείψει της κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής ή ελλείψει πρόσβασης σε αυτήν, πραγματικό κίνδυνο έκθεσης σε σοβαρή, ταχεία και μη αναστρέψιμη επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του, συνεπαγόμενη έντονους πόνους ή σημαντική μείωση του προσδόκιμου ζωής του.

82. Πρόκειται για ένα εξαιρετικά υψηλό ελάχιστο όριο. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι το ελάχιστο αυτό όριο να βασίζεται αποκλειστικά στον βαθμό της βλάβης που το ενδιαφερόμενο πρόσωπο διατρέχει σοβαρό ή πραγματικό κίνδυνο να υποστεί, ανεξάρτητα από το είδος της ιατρικής παθήσεως και τον σπάνιο ή κοινό χαρακτήρα της.

83. Ως καταληκτική παρατήρηση, θα προσέθετα ότι το ελάχιστο όριο που μόλις παρέθεσα είναι συνδέεται στενά, κατά την άποψή μου, με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Υπενθυμίζω ότι η αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2011/95 καθιστά σαφές ότι η οδηγία αυτή σκοπεί «δίδως» στο να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αναφερθεί στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια στην απόφαση Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) στην οποία επισήμανε ότι ένα πρόσωπο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA εάν ζούσε εκεί με ασφάλεια, υπό αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο επαναπροώθησης στην περιοχή συνήθους διαμονής του για όσο διάστημα δεν είναι δυνατό να επιστρέψει εκεί με ασφάλεια⁴⁸.

84. Τόσο η Επιτροπή όσο και ο αιτών της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι το ζήτημα εάν πρόσωπο εγγεγραμμένο στην UNRWA μπορεί να διαμένει υπό «αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης» στη ζώνη επιχειρήσεων του εν λόγω οργανισμού είναι σημαντικό για να διαπιστωθεί κατά πόσον το πρόσωπο αυτό διατρέχει σοβαρό ή πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σημαντική βλάβη και κατά πόσον ικανοποιούνται οι βασικές ιατρικές και υγειονομικές του ανάγκες.

85. Συμφωνώ με την ως άνω προσέγγιση. Κατά τη γνώμη μου, το ελάχιστο όριο που παραθέτω στο σημείο 81 των παρουσών προτάσεων αποτελεί απλώς μια λεπτομερέστερη έκφραση αυτής ακριβώς της απαιτήσεως⁴⁹.

⁴⁸ Βλ. σκέψη 54 της αποφάσεως εκείνης και εκεί μνημονεύομενη νομολογία.

⁴⁹ Στην απόφαση Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Απομάκρυνση – Φαρμακευτική κάνναβη) (σκέψεις 63 και 71), το Δικαστήριο επικαλέστηκε τόσο το αποτελούμενο από δύο σκέλη ελάχιστο όριο που παρατίθεται στις παρούσες προτάσεις όσο και την έννοια «ανθρώπινη αξιοπρέπεια».

V. Πρόταση

86. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που του υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) ως ακολούθως:

1) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας,

έχει την έννοια ότι πρόσωπο που έτυχε της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA μπορεί να ευρίσκεται σε κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και ότι το εν λόγω πρόσωπο μπορεί να ευρίσκεται σε μια κατάσταση όπου ο οργανισμός αυτός αδυνατεί να του εξασφαλίσει τις συνθήκες διαβίωσης που συνάδουν προς την αποστολή με την οποία είναι επιφορτισμένος, στην περίπτωση που πάσχει από ιατρική πάθηση και αδυνατεί να αποκτήσει πρόσβαση στην απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη ή θεραπεία στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA.

2) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95

έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση αυτή, είναι απαραίτητο να αποδεικνύεται ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να υποστεί σημαντική βλάβη και ότι η UNRWA θα αδυνατεί να διασφαλίσει την αντιμετώπιση των ιατρικών και υγειονομικών του αναγκών εάν το εν λόγω πρόσωπο παραμείνει στη ζώνη επιχειρήσεων του εν λόγω οργανισμού. Αμφότερες οι προϋποθέσεις πληρούνται εφόσον αποδειχθεί ότι, εάν το εν λόγω πρόσωπο παραμείνει στη ζώνη αυτή, (i) διατρέχει άμεσο κίνδυνο θανάτου, ή (ii) υπάρχουν σημαντικοί λόγοι να θεωρηθεί ότι, μολονότι δεν διατρέχει άμεσο κίνδυνο θανάτου, θα αντιμετώπιζε, ελλείψει της κατάλληλης θεραπευτικής αγωγής ή ελλείψει πρόσβασης σε αυτήν, πραγματικό κίνδυνο έκθεσης σε σοβαρή, ταχεία και μη αναστρέψιμη επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του, συνεπαγόμενη έντονους πόνους ή σημαντική μείωση του προσδόκιμου ζωής του.